

Artikel 5. Kortlæg jeres lokalområde til udeskole

Niels Ejbye-Ernst, VIAUC & Peter Bentsen, Steno Diabetes Center (2015)
Udarbejdet i forbindelse med projekt Udvikling af udeskole

Når skoler påbegynder undervisning med udeskole, mangler lærerne ofte erfaringer og vaner med udeundervisning og kendskab til nærområdets faciliteter og muligheder. Ved at kortlægge mulighederne i lokalområdet vil lærerne kunne dele erfaringer og lette planlægning af udeskole. Artiklen foreslår en struktur til kortlægning og viser gennem eksempler fra demonstrationsskoler, hvordan nogle skoler har samlet deres erfaringer.

Systematisering af muligheder for udeskole

Nogle skoler, der bruger udeskole i undervisningen, har systematiseret deres viden om mulighederne i lokalområdet ved at arbejde med indsamling af undervisningsforløb med udeskole eller ved at kortlægge deres lokalområdes potentiale for gode undervisningssteder, -muligheder og eksterne ressourcepersoner. En systematiseret kortlægning kan blandt andet bestå af opsamling af undervisningsforløb, fysisk kortlægning, digital kortlægning eller udarbejdelse af hjemmesider. Ressourcepersoner i udeskole kan med fordel varetage en sådan kortlægning.

Eksempler på kortlægninger fra demonstrationsskoler:

- På Ravsted Børneunivers har de haft dage med udeskole igennem ca. 10 år. Her har skolen gemt og samlet planer for undervisning, som så efterfølgende kan genformuleres og forfines. På skolen har de et bestemt område, hvor udeskole ofte foregår, så undervisningsforløbene bliver altid lokale og anvendelsesorienterede for alle skolens lærere. Nogle undervisningsforløb gentages hvert år, mens andre anvendes sjældnere.
- På en skole på Frederiksberg har man kortlagt nærområdet gennem Google Maps, så alle gode udeundervisningssteder let kan findes, og der ligger undervisningsforløb koblet til bestemte koordinater, så andre lærere kan læse om de erfaringer, der findes med stederne.
- På en nordjysk skole har man udarbejdet et kort på væggen med knappenåle på alle relevante steder og med små oplysningssedler i randen, så alle kan se, hvor det gode vandhul ligger, hvilke erhvervsdrivende, der ønsker besøg, og hvilke butikker eleverne må indsamle empiri i til fx dansk og matematik.
- I Grenå har man udarbejdet en simpel hjemmeside, der henvender sig til skoler, der ønsker at bruge lokalområdet. På en hjemmeside kan alle tursteder kort beskrives, og undervisningsforløb kan efterfølgende lægges på hjemmesiden koblet til det sted, hvor undervisningen foregår.

Kend undervisningslokaliteten

Undervisningen i udeskole bliver bedre ved at lærere og pædagoger kender til en række forhold på undervisningslokaliteten. Det kan fx være:

- Kontaktpersoner

- Lokale formidlere
- Områdets beskaffenhed
- Eventuelle decentralt placerede redskaber, fx håndbøger, net og diverse grej
- Gode samlingssteder på museet
- Butiksejere der gerne vil modtage besøg

Faciliteter til udeundervisning på skolens område

På lidt større skoler kan der være lærere eller pædagoger, der ikke kender alle skolens egne muligheder eller faciliteter. På en del skoler er der optegnet arealer i skolegården eller omkring skolerne, hvor der kan arbejdes kropsligt med fx matematik eller dansk. Det kan være steder, hvor eleverne samler tal eller bogstaver på spilleplader, hopper tabeller eller indsamler genstande fra nærområdet i et optegnet alfabet. Ofte er idéerne opstået som en god idé i en klasse, men er ikke formidlet bredt blandt lærerne. Mange skoler har områder, hvor det er oplagt at lægge gruppearbejde i uderummet, og der findes også en del skoler, der har bålpladser med fx halvtag eller bålhus i forbindelse med skolefritidsordninger.

Figur 1. Eksempel på et læringssted/undervisningsfacilitet ved en skolefritidsordning i Risskov. Bemærk de nedgravede pladser i bålhuset, hvor der let kan være 20-30 elever til oplæg eller fremlæggelser.

Hvis disse faciliteter kommunikeres og fællesgøres, letter det arbejdet med at planlægge undervisning omkring skolen og i nærområdet.

Sportsbaner, grønne områder eller parkeringspladser kan også være ressourcer i forbindelse med udeskole. Det er fx muligt at arbejde med matematik eller geografi på en åben plads, hvis undervisningen handler om kortlægning, vinkler eller kompas. Da mange elever i de ældre klasser har smartphones, er det muligt for dem at hente og bruge de samme apps til fx vinkelmåling eller optegning af arealer. Brugen af grønne arealer handler ofte om, at de, der kan se mulighederne, også kommunikerer idéer til kolleger, fx i en kortlægning.

Skolens bygninger kan også inddrages i undervisningen. En kommuneskole kan indgå i undervisningsforløb om bygningsformer, skoletænkning, overslag, geometri, arealer, rumfang, vinkler mv.

Udeskole og den åbne skole

I alle klasser findes der forældre, som kan bidrage i undervisningen med erhvervs erfaringer, med konkrete kompetencer eller ved at stille deres arbejdsplads til rådighed en gang imellem.

På Karlebo Skole er man begyndt at kortlægge forældre og bedsteforældre, der kan og vil noget i forbindelse med skolens udeskolesatsning. Det kan være forældre, der tilbyder besøg på arbejdspladser, der har speciel viden om relevante områder, eller som har lokalkendskab, der kan indgå i udeskoleundervisningen.

Mange skoler trækker på fx jægere, lystfiskere, butiksejere eller landmænd i forældregruppen. En kortlægning af nogle af de oplagte muligheder kan lette planlægningen af undervisning.

Nogle butiksejere finder det interessant og relevant, at eleverne kommer og iagttager priser, varedeklarationer, beregner tilbud eller fortolker butikkens reklamefolder. Lærere aftaler timer, hvor eleverne kommer, og de befinder sig eventuelt i butikken som støtte i undervisningsforløbet.

Nogle kommuner har systematiseret deres åbne skole tilbud i digitale platforme for at give et overblik. Det gælder blandt andet Fredensborg Kommune, der med www.skolenivirkeligheden.dk har skabt en platform, som også udbygges til andre kommuner rundt om i landet.

Et andet eksempel er www.skivedna.dk, som er et lignende system.

Undervisningssteder i lokalområdet?

Mange bruger den lokale kirkegård i undervisningen. Her kan der fx udarbejdes fortolkninger af symboler, optællinger af gennemsnitslevealder eller analyser af sociokulturelle faktorer i lokalområdet. Sportshaller kan ligeledes være steder, der kan indgå i undervisning. I mange små såvel som store byer har interesseorganisationer nogle rum eller småhuse, som kan være relevante at tænke ind i undervisningen.

Der findes også private personer, der gerne vil åbne deres uproductive arealer for skoleklasser, fx har en skole i Syddjurs Kommune en naturbase på privat grund cirka 500 m fra skolen. Her har skolen fået lov til at etablere pladser, og her findes også et mindre skur til opbevaring af materialer. På Billum Skole i Vestjylland har skolen opført to små huse på et privatejet areal. Husene rummer diverse materialer til udeundervisning.

Det er også muligt at få en håndsrækning fra forskellige statslige instanser. Fx har Dansk Skovforening i mange år opfordret private skovejere til at etablere skoleskove, når en skole henvender sig med et ønske om dette. Der er udarbejdet en standardaftale, som skovejeren kan benytte i en aftale med folkeskolerne. Dansk Skovforening hjælper også gerne med kontakt til og dialog med relevante skovejere, hvis en folkeskole henvender sig til foreningen med et ønske om at etablere en skoleskov.

Til etablering af udeskolefaciliteter er Naturstyrelsens tilskudsordning til Lokale Grønne Partnerskaber en mulighed for at få økonomisk støtte. Det er en forudsætning for støtte, at lokale bidrager med frivillige arbejdstimer. Også Friluftsrådets Udlovningsmidler støtter udeskolefaciliteter og friluftsudstyr til udeskolebrug.

Figur 2. Eksempel på småhuse beregnet til udeskole.

De grønne områder inden for gå-, cykel-, eller skolebusafstand

Med brug af apps, der kombinerer beliggenhed med faciliteter, kan man se, at der sjældent er mere end få kilometer til nærmeste facilitet i naturen. I dag er naturbeskyttelsesloven så lempelig, at skoleklasser altid kan gå i skoven med almindelige skoleaktiviteter uden at spørge først. De gældende regler for adgang skal selvfølgelig overholdes. I Statsskov er der fri adgang på de fleste arealer. I private skove må man færdes på veje og stier i dagtimerne. Det er dog ofte muligt at få lempet dette gennem en samtale med skovejeren.

Grønne områder kan også være ubebyggede områder, områder ved sportspladser, parker og grønne kiler. Der er rigtig mange muligheder i de fleste lokalområder for at komme udenfor med undervisning.

Museer og kulturinstitutioner som undervisningssteder

Det er ligeledes en god idé at indtegne museer og kulturinstitutioner i en kortlægning med diverse transportbeskrivelser. Ved udeskole er erfaringer med samlingssteder og eventuelle fordybelsesområder på kulturinstitutioner også relevante (se artikel ”Struktur og klasserumsledelse i udeskole”).

Hvor kan man samle en klasse til et kort oplæg, inden klassen selv undersøger temaer på museet? Hvor kan eleverne arbejde med udstillinger uden at genere de øvrige museumsgæster? Hvor er det hensigtsmæssigt at spise madpakker osv.?

Andre muligheder i lokalområdet

Der findes ofte mange forskellige undervisningsmuligheder i nærområdet. Det kan være besøgslanbrug, byhaver, vandværker, kraftværker, havne, industriområder, beboelsesområder, butikcentre, brandstationer, lystbådehavne, naturlegepladser, biblioteker, genbrugspladser, byggemarkeder, kirkegårde, naturcentre, savværker, naturskoler osv.

Når en lærer, pædagog eller et årgangsteam har fået erfaringer med at inddrage nye lokaliteter i undervisningsforløb, skal erfaringer og oplysninger om rute, transport, kontaktpersoner, mail og webadresser kommunikeres for at lette arbejdet for skolens øvrige personale.

Det vil ret hurtigt være muligt for skolen at samle en videnbank med relevante steder for undervisningen uden for skolen, så planlægning af udeskole lettes for alle interesserede.